

ICT piac az Európai Unióban

2004 március

Készítette: Prazsák Gergő
Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács Irodája

Tartalom:

1. Bevezetés	3
2. Az elemzések alapanyaga	3
3. A tagországok IT piaca	5
4. A csatlakozó országok IT piaca	7
5. A kibővülő EU ICT piacának struktúrája	8
6. A legfontosabb ICT piacok szegmenseinek növekedési üteme	11
7. Internet-használók aránya	12
8. Összegzés	14
Hivatkozások	14

1. Bevezetés

2004 májusa mérföldkő Magyarországon ezer éves történelmében. A világ egyik legfejlettebb gazdasági, társadalmi, politikai nemzetközösségének lesz tagja hazánk. Ezek után a Magyar Köztársaság elsősorban nem egy közepesen fejlett, volt szocialista országnak fog tűnni a világ szemében, hanem a világ legfejlettebb régióhoz tartozó országnak. Ezen megítélésen pedig semmit sem fog változtatni az, hogy Magyarország szinte a legtöbb gazdasági és infrastrukturális mutatóban meg sem közelíti az Európai Unió országainak átlagát.

Számos elemzés bizonyította már, hogy szoros összefüggés van a társadalmak jóléti mutatói és a kutatás-fejlesztést jelző mutatók között (OECD 2003). Azon országokban, ahol magas az egy főre jutó bruttó hazai termék értéke, ott magasak a kutatás-fejlesztésre fordított összegek is. E nem túl meglepő tény azonban azt is jelentheti, hogy a kutatás-fejlesztésre fordított összegek növelése a társadalmi jólét növelésének, a korszerű jóléti társadalomnak lehet a záloga. A kutatás-fejlesztés manapság elképzelhetetlen az információs társadalom adta vívmányok nélkül (e helyütt nem csak a korszerű technológiára lehet gondolni, hanem az internet segítségével összekapcsolt kutatóhálózatokra is), ezért kulcskérdés, hogy mekkora az Európai Unióhoz csatlakozó nemzetgazdaságunk információs technológia (IT) piaca, hol helyezkedik el a csatlakozó és már tagországokhoz képest.

2. Az elemzések alapanyaga

Az 1993 óta évente rendszeresen megjelenő European Information Technology Observatory (EITO), az Európai Bizottság Információs Társadalom Főigazgatósága által is támogatott kiadvány mutatói jelentik a következő elemzés gerincét. A kötetekben található adatsorok alapvetően a

tagországok mutatóit tartalmazzák, de a csatlakozó országok fontosabb információs társadalom jelzőszámai is megtalálhatók benne. Az EITO elsősorban piaci elveket követ, a kötetek fókuszában az információs és kommunikációs technológia (ICT) piacok nemzetközi összehasonlítása található meg, bár számos tematikus kötet is megjelent már és szinte mindig megtalálható néhány eEurope program keretében meghatározott mutató (Brüsszel 13493/00). Az EITO 2004 azonban a korábbiaknál jóval kevesebb társadalomstatisztikai mutatót tartalmaz (amely talán a hatodik kutatás-fejlesztési keretprogram hatásának tudható be).

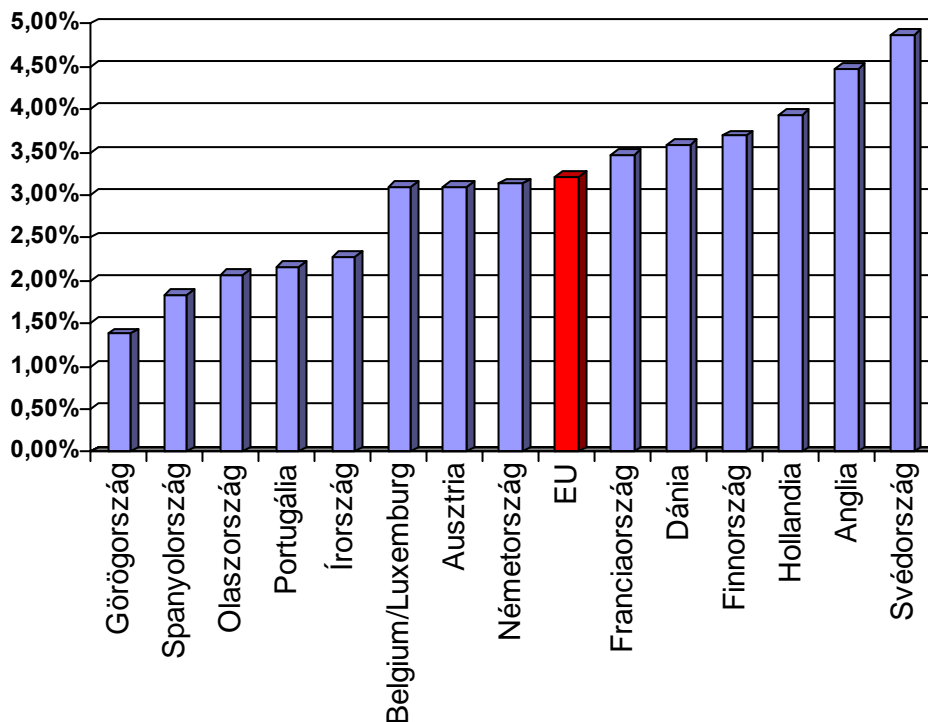
Az EITO legutóbbi friss publikációja mellett az eEurope+ 2003-as kiadványa is segíti a következő elemzést (eEurope+ 2003). A 2004 február 26-27-én Budapesten rendezett informális Miniszteri Konferenciához fűződő kiadvány számos társadalomstatisztikai összefoglalója jól kiegészíti az EITO legutóbbi kötetének társadalomstatisztikai adatait.

Az Európai Unió országaiban igen nehéz a sztenderdizált adatgyűjtés. Annak ellenére is így van ez, hogy az Eurostat és számos más intézmény is közös irányelveket fogalmaz meg az egyes nemzetgazdasági ágazatok vizsgálatát lehetővé tevő közös statisztikai mutatórendszer kidolgozásának érdekében. Sajnálatos módon a tagországok nem minden esetben harmonizálják adatgyűjtési eljárásaikat, módszereiket, mutatóikat, illetve számos esetben nem teljesítik kötelezettségeiket. 2004 március 19-én, Ken Ducatellel, az Európai Bizottság Információs Társadalom Főigazgatóságának eEurope program felelős vezetőjével történt megbeszélés is ezt igazolja. Ken Ducatel arról számolt be, hogy számos EU tagország sajnálatos módon nem közli az információs társadalom legfontosabb mutatóit annak ellenére, hogy ratifikálta az eEurope programot. Az EITO legutóbbi kötetéből is ezen hiányosságok jelennek meg. A csatlakozó országok esetében Málta és Ciprus adatai minden esetben, míg a tagországok esetében Franciaország és Anglia adatai hiányosak.

3. A tagországok IT piaca

Az EITO immár több, mint egy évtizede méri a tagállamok IT piac nagyságát. Számos mutató kidolgozására tettek már kísérletet a szerzők. Az egyik leggyakrabban használt mérték az IT kiadások aránya a bruttó nemzeti termékben.

1. Ábra. IT kiadások aránya a bruttó nemzeti termékben (GDP) az EU-ban

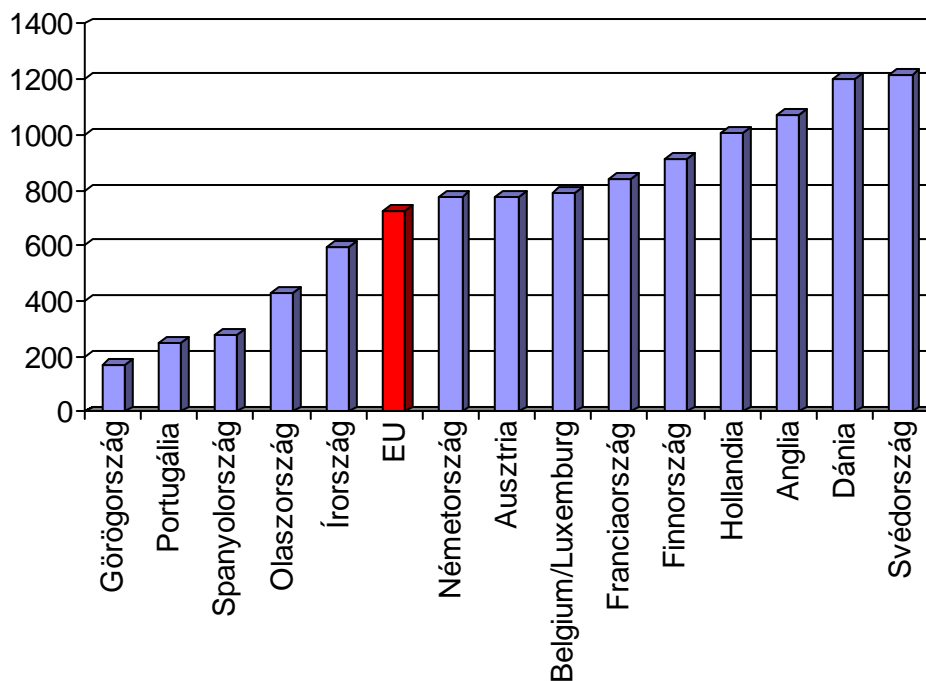

Forrás: EITO 2004 67.p.

Az 1. ábra jól mutatja, hogy a tagországok bruttó nemzeti termékük legalább 1,3 %-át jelentik az IT kiadások. Görögországban a legalacsonyabb ezen mutató értéke és Svédországban a legmagasabb. Az EU országok átlaga meghaladja a 3%-ot, amely még mindig kevesebb mint Japánban (3,48 %) vagy az USA-ban (4,77%). A tagországok kormányzati és üzleti szegmensének IT ipar melletti elkötelezettségére talán következtethetünk a

fenti táblázatból, azonban a valóságos IT beruházásokat talán jobban mutatja a következő ábra, amely az egy főre jutó IT kiadásokat mutatja a tagországokban.

2. Ábra. Egy főre jutó IT kiadás az Európai Unióban (€-ban kifejezve)

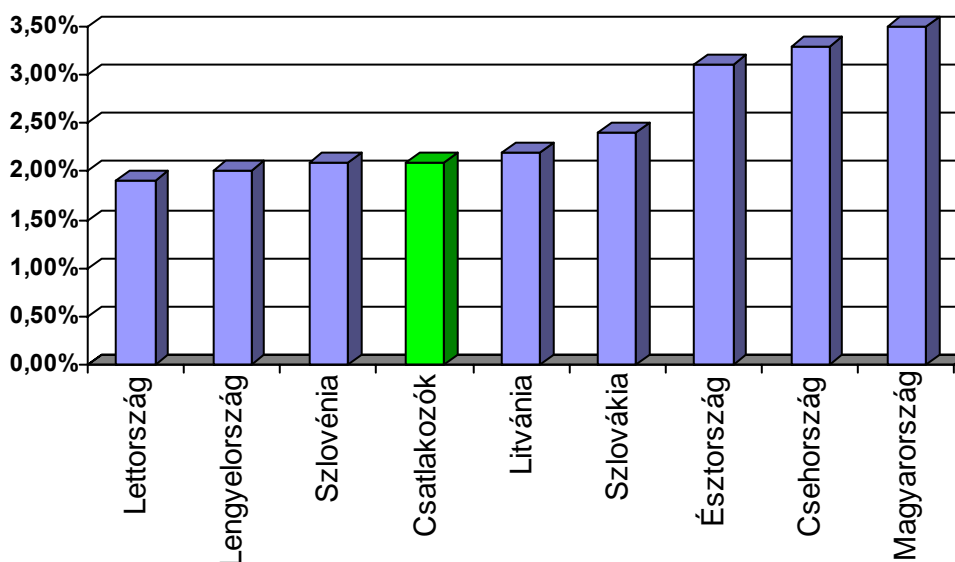
Forrás: EITO 2004 67.p.

Az 1. és 2. ábrán, amint látható nem minden esetben azonos sorrendben követik egymást az országok. Svédország és Görögország jelenti a 2. ábrán is a tengely két végpontját, azonban érdemes megnézni Ausztria és Németország esetét, ahol eltérően az előbbi két országtól más a helyzet. E két német nyelvű országban a bruttó nemzeti termék EU átlagnál kisebb részét fordítják IT-re, amely ugyanakkor az átlagosnál nagyobb egy főre jutó IT kiadást jelent. Hasonló a helyzet Belgiumban és Luxemburgban is. Természetesen jó példaként ezek az országok szolgálhatnak, hiszen a magas nemzeti össztermék jóvoltából nominálisan több pénzt tudnak IT kiadásokra fordítani.

4. A csatlakozó országok IT piaca

A csatlakozó országok fenti két mutatója alacsonyabb, mint a tagországoké. Magyarország azonban mindkét mutató alapján vezető helyen van a csatlakozó országok között.

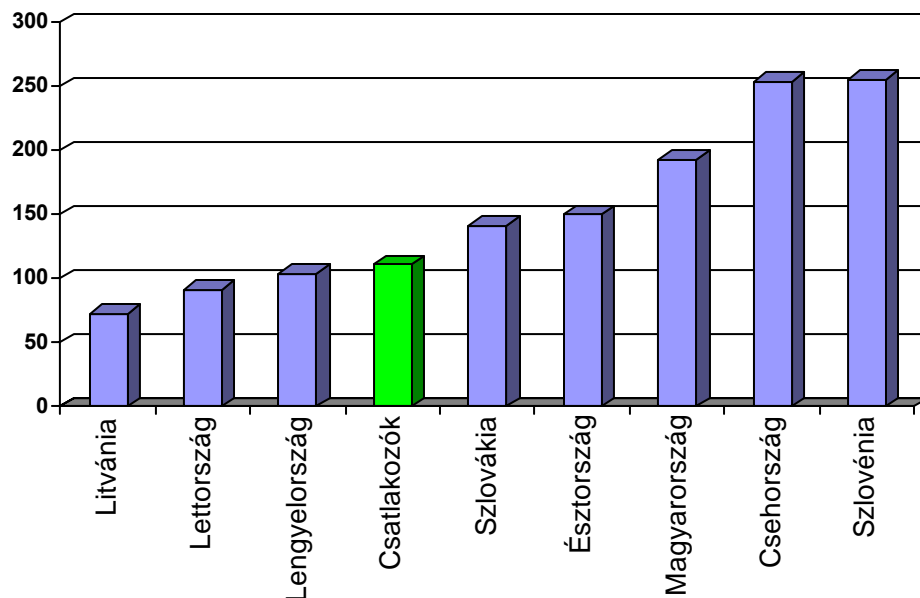
3. Ábra. IT kiadások aránya a bruttó nemzeti termékből (GDP) a csatlakozó országokban

Forrás: EITO 2004 73.p.

A 3. ábrán jól látható, hogy Magyarországon a legmagasabb az IT kiadások aránya a GDP-hez viszonyítva. Olyannyira, hogy az EU, sőt Japán átlagát is meghaladja. Talán ennek az IT ipar melletti elköteleződésnek köszönhető, hogy Erki Liikanen Magyarországot azon országok közé sorolja, ahol „*több a technológiai innováció és ICT szolgáltatás fejlesztés*” (EITO 2004 12.p.). Annak ellenére is így van ez, hogy az egy főre jutó IT kiadások értéke Magyarországon alig közelíti meg a 200 €-t.

4. Ábra. Egy főre jutó IT kiadások a csatlakozó országokban (€-ban kifejezve)

Forrás: EITO 2004 73.p.

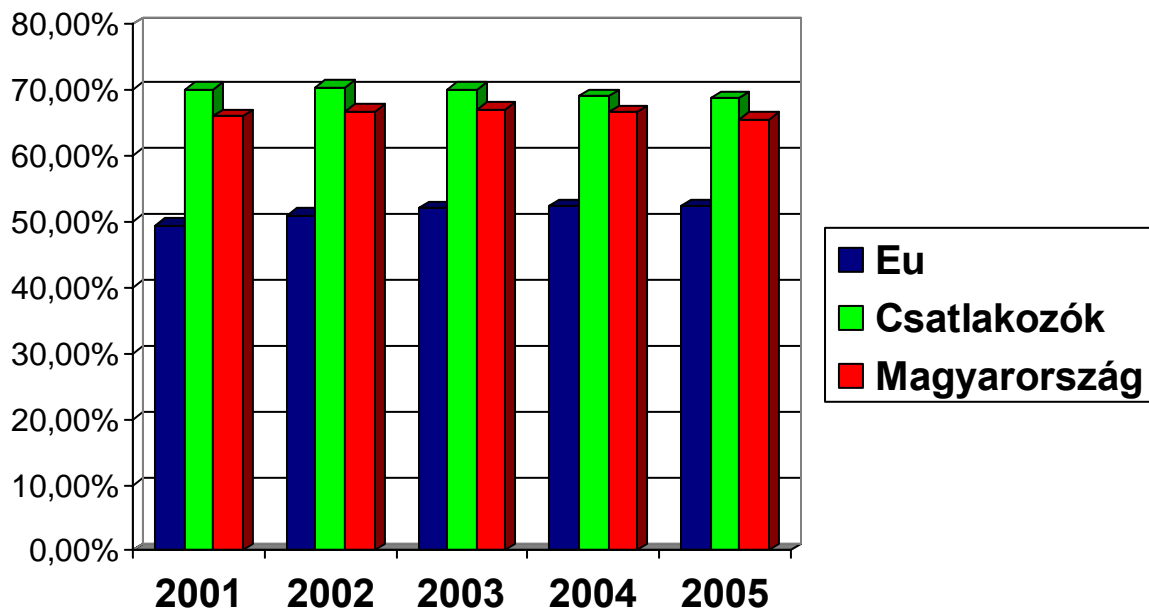
A csatlakozó országokban az IT ráfordítások átlagosan 111 €-t tesznek ki, amely 15 %-a az EU átlagnak. A csatlakozó országok közül Szlovéniát lehet a jó példák között említeni, ahol az átlagnál alacsonyabb az összenemzeti termékből az IT kiadások aránya, ugyanakkor ez a csatlakozó országok között legmagasabb egy főre jutó IT kiadást jelenti (255 €). Magyarország az egy főre jutó IT kiadások tekintetében a tagországok közül csak Görögországot előzi meg, az EU átlagtól jelentős mértékben le van maradva.

5. A kibővülő EU ITC piacának struktúrája

A ICT piac struktúrája a tagországokban és a csatlakozó országokban jelentős mértékben különbözik. Jelzés értékű, hogy milyen a telekommunikációs és az információs technológiák piaci aránya. A telekommunikációs technológiák elsősorban a ma már hagyományos nevezhető adattovábbítást jelentik (telefon, GSM, stb.). Amennyiben magas

a telekommunikációs piac részesedése a teljes ICT piacon belül, akkor arra következtethetünk, hogy szűkebb körű a korszerűbb technológiák (internet, UMTS, stb.) elterjedtsége, használata.

5. Ábra. A telekommunikációs piac aránya a teljes ICT piacon belül az EU és a csatlakozó országokban, valamint Magyarországon 2000-2005

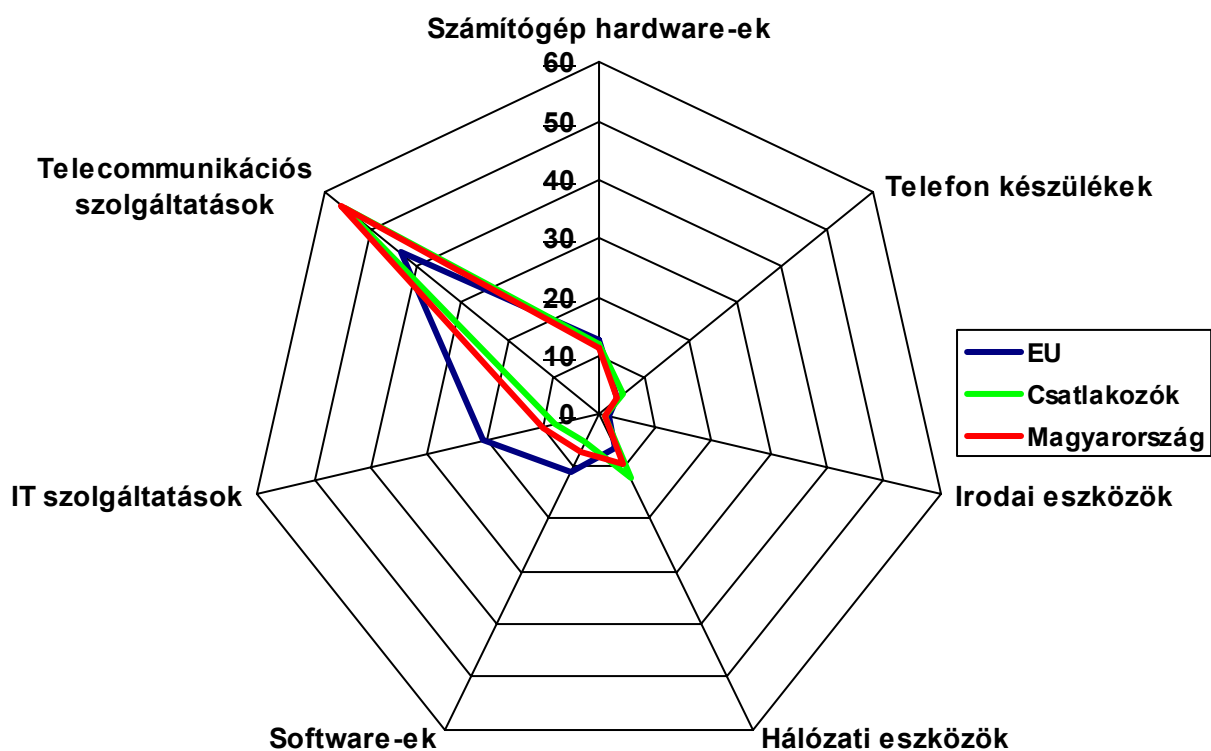

Forrás: EITO 2004 270, 287.p.

Az 5. ábrán jól átható, hogy az EU országokban a teljes ITC piacnak jóval kisebb részét jelenti a telekommunikációs piac, mint a csatlakozó országok esetében. Közel 20 % a különbség, bár a változások tendenciája éppen fordított. Az EITO előrejelzései szerint a jelenlegi tagországokban növekedni fog a telekommunikációs területek piaci részesedése, míg a csatlakozó országoknál csökkeni (e helyütt elsősorban nem arról van szó, hogy a csatlakozás után a csatlakozó országok „felhúzzák” a tagországok mutatóit). Magyarországon alacsonyabb a telekommunikációs piac részesedése a teljes ICT piacból, mint a csatlakozó országoknál, azonban jóval magasabb, mint az EU országokban. A csökkenés mértéke azonban számottevő. Az EITO előrejelzései szerint Magyarországon 2005-ben a teljes ICT piac mintegy 65 %-át még mindig a telekommunikációs piac fogja jelenteni.

A teljes ICT piac belső arányai tovább bonthatók. Sajnálatos módon a csatlakozó országokban még nem áll rendelkezésre olyan széleskörű mutatórendszer, mint a tagországokban, azonban a 2003-as adatokat elemezve valamelyest differenciáltabb képet kaphatunk.

6. Ábra. Az ICT piac belső struktúrája az EU és a tagországokban, valamint Magyarországon (2003)

Forrás: EITO 2004 270, 287, 291.p.

A 6. ábrán jól látható az a súlyponteltolódás a telekommunikációs szolgáltatások irányába, amely az EU országokban kisebb mértékben jelentkezik. Jól látható, hogy a tagországokban jóval magasabb az IT szolgáltatások aránya, amely a fejlett online technológiákon keresztül biztosított és igénybe vett szolgáltatásokra épülő piac jelentőségét mutatja. A csatlakozó országokban (Magyarországon is) ezek a szolgáltatások még nem állnak kellő mértékben rendelkezésre (talán az online szolgáltatások igénybevételéhez szükséges bizalom is hiányzik), ezért a piaci struktúra a telekommunikációs szolgáltatások irányába tolódik. Jellemző, hogy a csatlakozó országokban még viszonylag magas a hálózati eszközök piaci

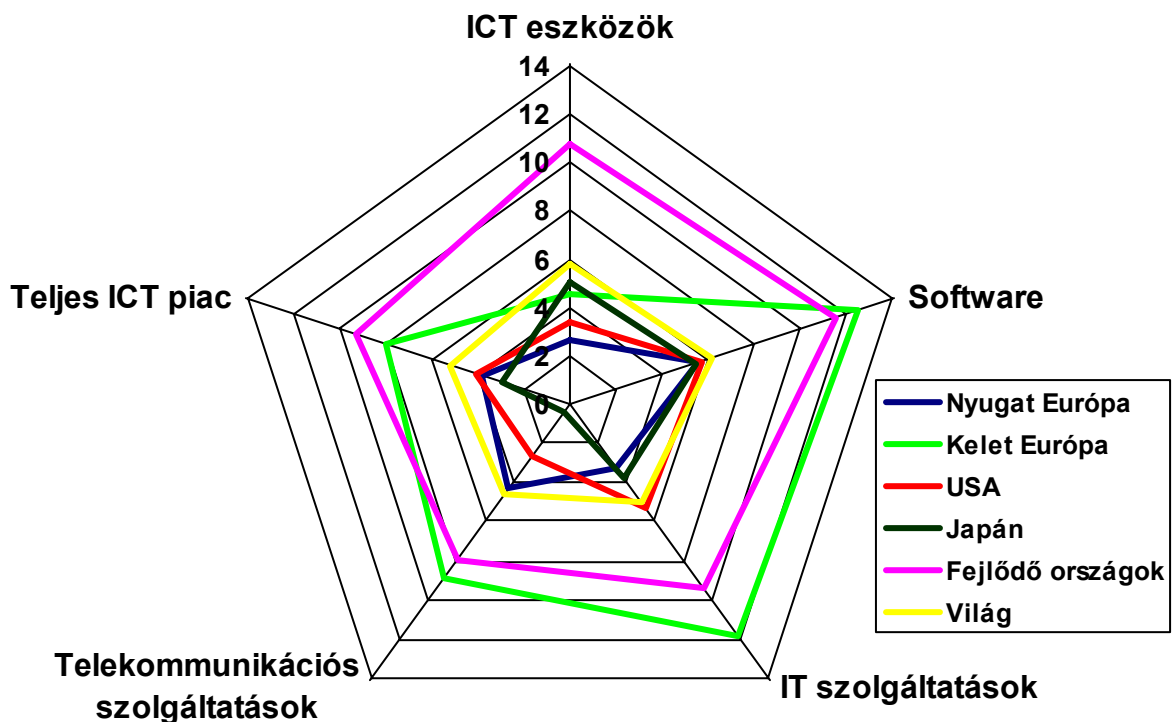
részesedése, amely az EU országokhoz képest meglévő infrastruktúráris hátrány leküzdésére fordított erőfeszítéseknek tudható be. Sajnálatos módon a magasabb hozzáadott értékkel rendelkező software piac részesedése is kisebb a csatlakozó országokban, ugyanakkor reményre ad okot, hogy Magyarországon magasabb ennek a piaci szegmensnek a részesedése, mint a csatlakozó országokban.

6. A legfontosabb ICT piacok szegmenseinek növekedési üteme

Mára az EU lett az USA, Japán, a kistigrisek egyik legnagyobb versenytársa. A május elsejétől 500 millió főre duzzadó európai piac a földkerekség egyik legnagyobb egybefüggő gazdasági térsége lesz. A csatlakozás után bizonyára gyakori bukácsolásokkal teli időszak következik az EU történetében ugyanakkor minden bizonnyal jelentős távlatok nyílnak az EU gazdasága számára.

Számos területen, így az ICT piac esetében is kulcskérdésnek tűnik, hogy az EU képes lesz-e átvenni az eddig jelentős piaci erővel rendelkező USA-tól az irányító szerepet.

6. Ábra. Az ICT piac és szegmenseinek növekedési üteme 2003 és 2005 között a legfontosabb gazdasági térségekben

Forrás: EITO 2004 263.p.

A világ teljes ICT piaca 2003 és 2005 között évente mintegy 5,2 %-al fog növekedni az EITO előrejelzései szerint. Ezen belül a legnagyobb növekedés előtt a software piac áll, míg a telekommunikációs szolgáltatások piaca fog a legkisebb mértékben növekedni. A fejlődő országok után a kelet-európai országokban várható a legnagyobb mértékű növekedés (8%). Az előrejelzés szerint ez utóbbi térségben lesz a legmagasabb a magas hozzáadott értékű területek piaca (IT szolgáltatások és a software-ek piaca 12 %-al fog növekedni). Az USA és Nyugat-Európa ICT piaca közel hasonló mértékű növekedés előtt áll (3,8%, 4%). Ugyanakkor látható, hogy az USA IT szolgáltatások piaca a Nyugat-Európai országokénál nagyobb mértékben fog növekedni.

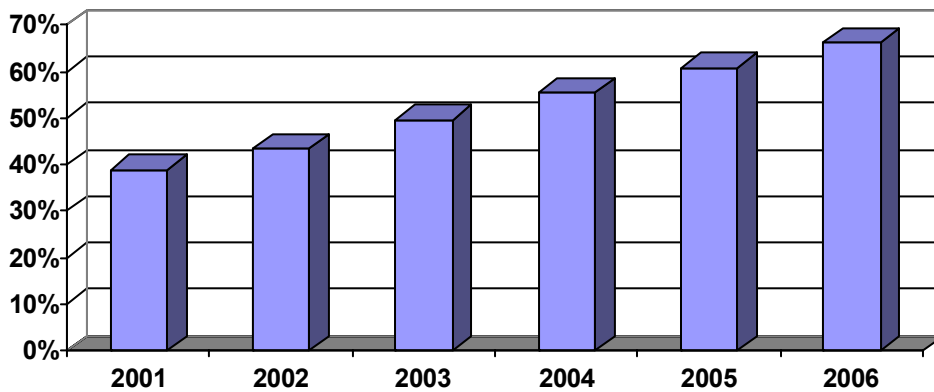
7. Internet-használók aránya

Az ICT piac nagysága, növekedése, a belső összetétel átalakulása informatív egy nemzetgazdaság vizsgálata során, azonban a társadalom érzéséről csak közvetett képpel szolgál. A társadalom vizsgálata pusztán ilyen racionálisnak tekinthető eszközökkel, csak részlegesen lehetséges, ugyanis a társadalom alapszövetét azok a normák és értékek alkotják, amelyek nem ragadhatók meg kizárólag racionális aktorok kollektív cselekvéseivel.

Az információs társadalom esetében is nélkülözhetetlen a az információs világba kapcsolódottak vizsgálata. A legjelentősebb mutató az internet-használók aránya.

Az EITO 2003-as kötete arra vállalkozik, hogy a 2001 és 2002 közötti időszak adatainak alapján prognózist adjon 2003-tól 2006-ig a Nyugat-Európai országokban az internet-használók arányáról.

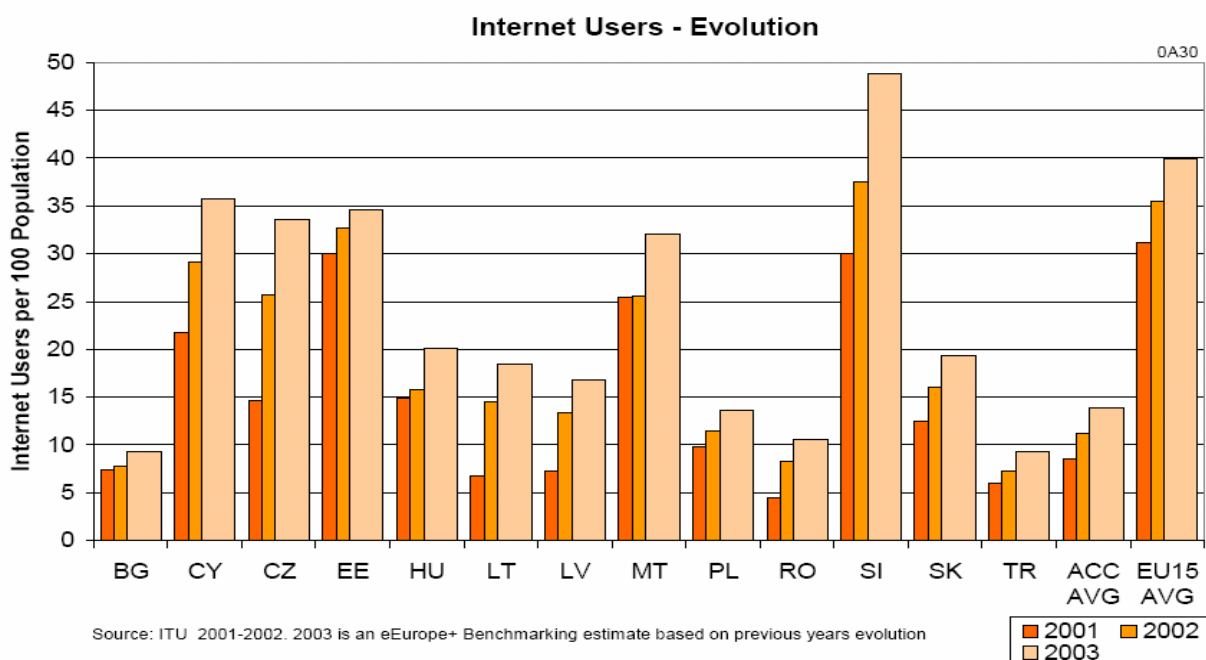
7. Ábra. Az internet-használók arányának változása 2001-2006 között az Nyugat-Európában

Forrás: EITO 2003 27.p.

A hetedik ábráról jól látható, hogy az EU országokban még mindig a növekedés fázisát prognosztizálja az EITO. Azt várják, hogy 2006-ban a jelenlegi tagállamok körében a lakosság több, mint 66%-a fogja használni az internetet. Tavaly év végén majdnem minden második európai uniós állampolgár használta a világhálót, amely a csatlakozó országok átlagánál 20 %-al több.

8. Ábra. Az internet-használók arányának változása 2001-2003 között a csatlakozó országokban

Az eEurope+ Progress Report-jának táblázatából jól látható, hogy Szlovénia élen jár a csatlakozó országok között az internet-használók arányát tekintve. A kelet-európai országokban az internet-használók aránya mintegy harmada az EU tagállamainak. Magyarországon minden ötödik ember használja az internetet, amely értékkel a középmezőnyben foglalunk helyet.

8. Összegzés

Ahhoz, hogy az Európai Unió 2010-re a világ legdinamikusabban fejlődő gazdasági térségévé váljon, a csatlakozó országoknak jelentős lemaradást kell leküzdeniük az információs társadalom területén is. Csak akkor válhat Magyarország is az EU méltó tagjává, ha ICT piacunkat hasonló tulajdonsággal jellemezhetjük, mint a jelenlegi tagországokét. Bízató jel, hogy Magyarország rálépett arra az európai útra, ahol az ICT kiadásokra fordított összegek a nemzetgazdaság jelentős részét jelentik, ahol az ICT piac belső arányainak változása a magas hozzáadott értékű termékpiacon növekedésének irányába mutat. Hasonló képen, ahogy a jelenlegi tagállamok esetében is tapasztalható. A május 1.-én 10 taggal bővülő EU csak akkor lehet versenyképes partnere az USA-nak, ha növeli az IT szolgáltatások piacát, ha az eddiginél nagyobb figyelmet fordít az online technológiákra épülő piac jelentőségére, ha elfogadtatja azokat polgáraival, valamint fokozza a felhasználókban az online szolgáltatások iránti bizalmat.

Hivatkozások

- Conseil de L'Union Européenne. Bruxelles, le 20 novembre. 2000. 13493/00
European Information Technology Observatory. 2003. Frankfurt am Main. European Economic Interest Grouping.
European Information Technology Observatory. 2004. Frankfurt am Main. European Economic Interest Grouping.
OECD Economic Outlook. Volume 2003/1, No. 73. Paris.
Progress Report. 2004. eEurope+ 2003. European Commission.